

Nike Kocijančič Pokorn
Rastislav Šuštaršič
Filozofska fakulteta, Ljubljana

Slovensko-angleška protistavna analiza nedoločnika v vlogi osebkovega oz. povedkovega določila

Avtorja razpravljata o različnih načinih prevajanja angleškega nedoločnika v vlogi osebkovega določila v leposlovnih besedilih. Protistavna analiza petih angleških leposlovnih besedil in njihovih prevodov v slovenščino potrjuje pričakovano večjo pogostnost osebne glagolske oblike v slovenskih prevedkih angleškega nedoločnika v vlogi osebkovega določila.

The article attempts to determine whether there exist any regular equivalents in Slovene corresponding to the English subject complement realized by the infinitive or the infinitival clause. The results of a contrastive analysis of five English literary texts and their translations into Slovene have confirmed the assumption that the English infinitive as subject complement is usually rendered by the finite verb form in Slovene translations.

I. Namen raziskave

S tem člankom nadaljujemo protistavno analizo nedoločnika v slovenskem in angleškem slovničnem sistemu.¹ S protistavno analizo nedoločnika v vlogi osebkovega določila (subject complement) oz. povedkovega določila smo skušali ugotoviti, katere so najpogostejše strukture v slovenščini, ki ohranjajo ali zamenjujejo angleški nedoločnik v tej vlogi v leposlovnih besedilih. Osredotočili smo se predvsem na to, ali nedoločnik v vlogi povedkovega (oz. osebkovega) določila lahko uporabimo tudi v slovenščini. Rezultati analize bi namreč lahko prispevali k nastanku slovensko-angleške protistavne slovnice, pripomogli k nadaljnjim jezikoslovnim raziskavam slovenske in angleške protistave ter bili v pomoč učiteljem angleškega jezika in prevajanja, kot tudi prevajalcem angleških besedil v slovenščino.

II. Osnovni korpus in metode dela

Analiza bo prikazala le delne rezultate večjega raziskovalnega projekta, v okviru katerega smo preučevali določene zakonitosti pri prevajanju angleških neosebni glagolskih oblik v slovenščino, tj. pri prevajanju glagolnika, deležnika, deležja in nedoločnika. Projekt sva podrobneje predstavila v članku »Slovensko-angleška protistavna analiza angleškega nedoločnika v funkciji osebkovega«,² zato bova na tem mestu povzela le nekatere najpomembnejše podatke.

¹ Za predhodne ugotovitve glej Rastislav Šuštaršič in Nike Kocijančič Pokorn, Slovensko-angleška protistavna analiza angleškega nedoločnika v funkciji osebkovega, *Vestnik* 32 (1998), št. 1–2: 299–320; Nike Kocijančič Pokorn in Rastislav Šuštaršič, Slovensko-angleška protistavna analiza angleškega nedoločnika v vlogi premege predmeta, *Vestnik* 33 (1999), št. 1–2: 267–282.

² Rastislav Šuštaršič, Nike Kocijančič Pokorn, Slovensko-angleška protistavna analiza angleškega nedoločnika v funkciji osebkovega, *Vestnik* 32 (1998), št. 1–2: 299–320.

Osnovni korpus za analizo je sestavljalo pet angleških leposlovnih besedil in njihovih prevodov v slovenščino:

1. Waugh, Evelyn. 1951. *Brideshead Revisited: The Sacred and Profane Memories of Captain Charles Ryder*. Penguin books.

1a. Waugh, Evelyn. 1988. *Vnovič v Bridesheadu: Posvečeni in posvetni spomini stotnika Charlesa Ryderja*. Prevedel Janez Gradišnik. Ljubljana: Cankarjeva založba.

2. Durrell, Lawrence. 1962. *The Alexandria Quartet*. London: Faber and Faber.

2a. Durrell, Lawrence. 1963. *Aleksandrijski kvartet: Justine, Balthazar*. Prevedla Mira Mihelič. Ljubljana: Cankarjeva založba.

3. Murdoch, Iris. 1958. *The Sandcastle: A Novel*. London: Chatto & Windus.

3a. Murdoch, Iris. 1964. *Grad iz peska: roman*. Prevedla Majda Stanovnik. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

4. Greene, Graham. 1965/66. *The Comedians*. New York: The Viking Press.

4a. Greene, Graham. 1968. *Komedijanti*. Prevedel Jože Fistrovič. Maribor: Založba Obzorja.

5. John le Carré. 1989. *The Russia House*. David Cornwell.

5a. John le Carré. 1991. *Ruska hiša*. Prevedel Radovan Kozmos. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vsako izmed besedil je prevedel drug prevajalec, kar naj bi po našem mnenju omililo dejavnik osebnih slogovnih posebnosti vsakega prevajalca. Raziskava je zajela prvih 320 primerov rabe neosebne oblike iz vsakega izvirnika, katerim smo določili:

1. tip govora, v katerem se oblika nahaja,
2. tip neosebne glagolske oblike,
3. skladenjsko vlogo neosebne glagolske oblike,
4. osebek neosebne glagolske oblike,
5. prisotnost veznika,
6. glagolski čas in vid,
7. časovna razmerja med neosebno in osebno glagolsko obliko v povedi,
8. glagolski način,
9. skladenjsko vlogo ustreznice v slovenščini,
10. skladenjski tip ustreznice v slovenščini.

Pri preučevanju rabe nedoločnika v vlogi osebkovega določila sva uporabila slovnice, navedene v bibliografiji. Slovnici, ki so ju uredili R. Quirk idr. ter J. Sinclair, sta bili izbrani zato, ker sta verjetno najpogostejše citirani slovnici v sodobnem anglističnem jezikoslovju, medtem ko se slovnica D. Blaganje in I. Konteja uporablja kot študijsko gradivo pri poučevanju angleške slovnice na univerzitetni ravni v Sloveniji in ima tako vpliv na izoblikovanje bodočih prevajalcev ter jezikoslovcev v tem prostoru.

Tudi pri tej analizi bi rada opozorila na nekatere omejitve pričujoče raziskave, ki sva jih omenila že v prvem članku (Šuštaršič, Kocijančič Pokorn 1998, 301), in sicer, da je raziskava zajela le literarna besedila in da se je osredotočila na protistavljanje in primerjanje elementov na stavčni ravni ter tako do neke mere zanemarila osebni slog govornika, pisca ali prevajalca, tip govornega dejanja, širše sobesedilo, naslovnika, kraj sporočanja ter čas in okoliščine, v katerih je besedilo nastalo. Kljub

tem omejitvam sva prepričana, da analiza na stavčni ravni lahko ponudi smernice, ki bodo v pomoč pri prevajanju in preučevanju na drugih področjih protistavne analize. Čeprav rezultati ne smejo služiti za vzpostavljanje togih pravil, ki bi določala nadomeščanje določene angleške oblike z 'najustreznejšo' slovensko, meniva, da lahko vseeno opozorijo na mesta, kjer je uporaba slovenske neosebne glagolske oblike nemogoča, in na mesta, kjer je mogoča, oziroma nakažejo smernice pri prevajanju določene neosebne glagolske oblike.

III. Nedoločnik v vlogi osebkovega določila v angleškem slovničnem sistemu

V predstavitvi rezultatov analize sva bila primorana uporabiti nov izraz, ker strokovno izrazje angleškega slovničnega sistema ne ustreza v celoti slovnični terminologiji, ki se je uveljavila v slovenskem prostoru. Eno izmed razlik med sistemoma lahko zasledimo ravno pri poimenovanju različnih določil. V angleških slovnica namreč večinoma govorijo o »subject complement«, kar sva prevedla z izrazom osebkovo določilo. Osebkovo določilo ustreza slovenski kategoriji povedkovih določil in deloma pokriva tudi nekatere primere, ki jih slovenska slovnica iz leta 1984 obravnava pod imeni povedkov prilastek in prislovno določilo izida. Razliko, ki se pojavlja znotraj kategorije povedkovo določilo, bova nadalje pojasnila pri predstavitvi tega stavčnega člena v slovenskem slovničnem sistemu. Ker sva v tej protistavni analizi vzela za izhodišče izvirna angleška besedila, se nama je zdelo smotrno, da izhaja iz angleškega slovničnega sistema in njegove sistematizacije. Zato sva pri predstavitvi nedoločnika v vlogi povedkovega določila (ter deloma v vlogah povedkovega prilastka in prislovnega določila izida) uporabila izraz »osebkovo določilo«.

Osebkovo določilo je v veznem odnosu do osebkov in stoji za kopulo (Quirk idr. 1985, 728). Omenimo na kratko nekaj značilnosti tega stavčnega člena v angleščini:

a) semantične lastnosti

Osebkovo določilo določa ali označuje osebek stavka, na katerega se nanaša.

b) položaj

Osebkovo določilo ponavadi stoji za osebkom in povedkom.

c) skladenjska vloga

Če je samostalniška fraza, se osebkovo določilo ujema v številu z osebkom. Če je povratni zaimek, se z njim ujema v številu, osebi in spolu, npr.:

She is not herself today. (Quirk et al. 1985, 729)

č) oblika

Osebkovo določilo je ponavadi samostalniška ali pridevniška fraza, lahko pa je tudi samostalniški delni stavek. Poleg teh najbolj pogostih oblik je lahko tudi prislovna ali predložna fraza, stavek z oseбно glagolsko obliko, glagolnik ali glagolniški delni stavek ter nedoločnik ali nedoločniški delni stavek (Blaganje, Konte 1987, 417).

Nedoločniki in nedoločniški delni stavki v vlogi osebkovega določila skoraj v vseh primerih sledijo veznemu glagolu *be*. V tej vlogi razlagajo pomen stavčnega osebkov, vendar pa jih lahko rabimo le v primeru, če je osebek takšnega stavka eden izmed določenih abstraktnih samostalnikov. Nekateri najbolj pogosti med temi samostalniki so:

act, advice, aim, ambition, answer, anxiety, business, consequence, custom, desire, difficulty, duty, experience, function, habit, hope, idea, intention, job, method, object, order, plan, policy, practice, problem, purpose, reason, reply, result, rule, task, thing, thought, way, wish (Blaganje, Konte 1987, 419). Npr.:

His aim is to win. His wish is to stay. (Blaganje, Konte 1987, 420)

The job of a reporter is to expose and record. (Blaganje, Konte 1987, 420)

V vlogi osebkovega določila se ponavadi pojavlja nedoločnik s členkom *to*. Uporabimo pa lahko tudi goli nedoločnik, tj. nedoločnik brez *to*, za osebk, kot sta *all one can do, the least/the most one can do*:

All I wanted to do was cut the formalities short. (Blaganje, Konte 1987, 420)

The least we can do is stick to our position. (Blaganje, Konte 1987, 420)

Osebek nedoločnika lahko uvedemo s *for*:

His only wish was for his daughter to recover after the accident. (Blaganje, Konte 1987, 420)

Nedoločnik ali nedoločniški delni stavek je lahko tako osebek kot osebkovo določilo v stavku. Vendar pa ta struktura ne izraža popolne istovetnosti, saj vrstnega reda elementov navadno ne moremo zamenjati:

To decide is to act. (Blaganje, Konte 1987, 420)

To be a member of the Space Club is to belong to one of the most exclusive clubs in the world. (Quirk et al. 1985, 1063)

V nekaterih frazah ima nedoločnik trpni pomen, čeprav je v tvorbi obliki:

Rooms to let.

Tom is to blame. (Blaganje, Konte 1987, 312)

Uporaba nedoločnika s členkom *to* neposredno za osebkom in glagolom *be* ponavadi izraža tisto, kar je določeno, načrtovano ali usojeno, tj. odvisno od volje nekoga drugega:

I am to meet my wife at the airport. (Blaganje, Konte 1987, 257)

IV. Nedoločnik v vlogi povedkovega določila v slovenskem slovničnem sistemu

V slovenščini se povedkovo določilo rabi ob pomensko nepopolnih glagolih stanja ali poteka, npr. ob *biti, imeti, postati*. Povedkovo določilo je del povedkove fraze: glagol ob njem se imenuje vez ali kopula (Toporišič 1984, 464).

Če je tvoja želja, postati dober strokovnjak, se moraš učiti. (Toporišič 1984, 503)

Kategorija povedkovega določila v celoti ustreza angleški kategoriji osebkovega določila (*subject complement*), vendar pa v angleščini osebkovo določilo zaobjema več, in sicer vse tiste elemente, ki se nanašajo na osebek in stojijo za kopulo, kot tudi za drugimi glagoli, ki bi jih lahko nadomestili z veznimi glagoli, tj. tudi nekatere elemente, ki jih je Toporišičeva *Slovenska slovnica* iz leta 1984 uvrščala med povedkove prilastke. Prav tako bi bili v angleškem slovničnem sistemu določeni primeri, ki jih je *Slovenska slovnica* iz leta 1984 uvrščala med prislovna določila izida (npr. *Spremenila se je v laboda.* /Toporišič 1984, 493/), tj. med tista prislovna določila, ki povedo, do česa pripelje kakšna sprememba ali preureditev (Toporišič 1984, 493), uvrščeni med osebkova določila. Ta določila so bila kasneje v slovenskem jezikoslovju presežena; na primer zgoraj omenjeno prislovno določilo izida (*spremeniti se*

v) je bilo ponovno določeno kot predložnomorfemski glagol, ki potrebuje (povedkovo) določilo. Tako da bi lahko sedaj v skladu z novjšimi dognanji poenostavili in dejali, da angleško osebkovo določilo lahko v slovenščini zaobjema vsa (povedkova) določila za pomensko nepopolnimi glagoli (sem uvrščamo tako glagolske primitive kot vse druge nepolnopomenske glagole oz. glagole, ki se ne morejo uporabljati skadenjsko-pomensko samostojno, brez desnega (povedkovega) določila).

Nedoločnik v vlogi povedkovega določila najdemo za pomožnikom *biti* in vršilcem dejanja ali nosilcem stanja (večinoma v dajalniku). Z njim se izraža:

- a) moranje: *Iti mi je domov.* (Toporišič 1984, 338)
- b) možnost: *Mati, mati, mamica, ni mi biti več doma.* (Toporišič 1984, 338)
Da mi je priti do svoje podobe! (Toporišič 1984, 338)
- c) negotovost: *Kaj storiti? – Kam nam je iti?* (Toporišič 1984, 338)

V. Protistavna analiza – angleški primeri rabe nedoločnika v vlogi osebkovega in predmetnega določila v angleščini in ustreznice v slovenskih prevodih

Osnovne hipoteze protistavne analize, ki je primerjala rabo nedoločnika v vlogi osebkovega določila v angleških besedilih z ustrezniciami v slovenskih prevodih, so bile naslednje:

1. V določenih primerih raba nedoločnika v slovenščini popolnoma ustreza rabi v angleščini.
2. V določenih primerih rabe nedoločnika v angleščini v slovenščini ne moremo uporabiti nedoločnika, temveč navadno uporabimo osebno glagolsko obliko v prostem ali odvisnem stavku.
3. Predvidevali smo, da v slovenščini pogosteje segamo po osebni glagolski obliki tudi v primerih, ko je v slovenščini možno uporabiti bodisi nedoločnik bodisi osebno glagolsko obliko.

1. Nedoločnik v vlogi osebkovega določila v angleščini in slovenščini

V celotnem korpusu obravnavanih angleških besedil sva našla trinajst primerov nedoločnika v vlogi osebkovega določila. Prevajalci so se odločili za ohranitev nedoločnika v vlogi osebkovega določila le dvakrat:

- 1.1. *To understand all is to forgive all.* (Waugh 1951, 31)
Vse razumeti pomeni vse odpustiti. (Waugh 1988, 33)
- 1.2. *Pieces of furniture stood about, without plan or pattern, their only obvious intention being to provide as many smooth surfaces as possible (...).* (Murdoch 1958, 26)
Krog in krog so stali kosi pohištva, čisto brez reda in načrta; njihov edini očitni namen je bil, priskrbeti čimveč gladkih površin (...). (Murdoch 1964, 27)

2. Nedoločnik v vlogi osebkovega določila v angleščini in določna glagolska oblika / samostalniška fraza v vlogi osebkovega oz. povedkovega določila v slovenščini

V 5 primerih je angleški nedoločnik v vlogi osebkovega določila postal v prevodu določna glagolska oblika in ohranil vlogo osebkovega določila. Dva primera sva

našla v prevodu Waugha, enega pri Greenu, enega pri le Carréju in enega pri Durrellu.

- 2.1. *Her duty is to cheer me up, by no means an enviable task especially as on the surface there is nothing to indicate lack of cheerfulness on my part.* (Durrell 1962, 22)

Njena dolžnost je, da me razvedri, in to nikakor ni zavidanja vredna naloga, zlasti zato ne, ker pri meni na zunaj sploh ni opaziti potrnosti. (Durrell 1963, 20).

- 2.2. *Our orders were to entrain at 0915 hours at a nearby siding (...).* (Waugh 1951, 12)
Ukazano nam je bilo, da se ob 9.15 na bližnjem stranskem tiru naložimo na vlak (...). (Waugh 1988, 14)

- 2.3. *The solution I suppose is not to go to Garsington (...).* (Waugh 1951, 48)
Rešitev bi najbrž bila, da ne bi šel h Garsingtonu (...). (Waugh 1988, 50)

3. Nedoločnik v vlogi osebkovega določila v angleščini in določna glagolska oblika / samostalniška fraza s spremenjeno funkcijo v slovenščini

V štirih primerih je bil angleški nedoločnik preveden z določno glagolsko obliko oz. samostalniško frazo, ki je imela spremenjeno funkcijo v slovenščini in ni bila več v vlogi povedkovega določila. Tri sva našla v prevodu le Carréja in enega v prevodu Greena.

- 3.1. *That would have been to criticize a friend.* (Greene, 1965/66, 16)
Tisto bi pomenilo, da objeda prijatelja. (Greene 1968, 26)
- 3.2. (...) *he knew his first job was to keep the envelope as far as possible from the notebooks.* (le Carré 1989, 15)
Vse to je Landau storil zaradi prirojenega instinkta, ki ga je opozarjal, da mora kuverto hraniti kolikor je mogoče daleč od zvezkov. (le Carré 1991, 25)
- 3.3. *His instinct was to "burn them like in the movies".* (...) (le Carré 1989, 21)
Najprej ga je obšla nagoniska misel: »Sežgi vse to kakor v filmih«. (le Carré 1991, 31)
- 3.4. *All he could do from then on was listen to himself in amazement (...)* (le Carré 1989, 32)
In odtelej se je lahko samo zaprepadeno poslušal (...). (le Carré 1991, 42)

4. Nedoločnik v vlogi osebkovega določila v angleščini in parafraza, samostalni ali izpust v slovenščini

V dveh primerih se je prevajalka Murdochove odločila za parafrazo.

- 4.1. *He was to blame.* (Murdoch 1958, 12)
Sam si je bil kriv. (Murdoch 1964, 13)
- 4.2. *His first innovation had been to alter the school prospectus (...).* (Murdoch 1958, 20)
Njegova prva sprememba je veljala učnemu načrtu (...). (Murdoch 1964, 21)

VI. Razprava

Nedoločnik v vlogi osebkovega določila je, tako kot tudi v vlogi osebkova, redko rabljen v angleških leposlovnih besedilih. Med vsemi 1600 obravnavanimi primeri

neosebni glagolski oblik sva naprimer našla kar 254 primerov nedoločnika v vlogi premega predmeta, na drugi strani pa le 40 primerov rabe nedoločnika v vlogi osebkov. Po predvidevanjih je nedoločnik v vlogi povedkovega določila še redkejši v slovenščini. Tako smo v prevodih našli le dva primera, kjer nedoločnik ohranja to vlogo. V primeru 1.1 je prevod z nedoločnikom bolj sprejemljiv kot prevod z osebno glagolsko obliko (npr. *Če vse razumemo, tudi vse odpustimo.*), saj nedoločnik poudarja pregovornost izraza. Primer 1.2 pa bi bil ravno tako sprejemljiv z osebno glagolsko obliko, vendar se je prevajalka odločila za nedoločnik:

1.2. *Krog in krog so stali kosi pohišta, čisto brez reda in načrta; njihov edini očitni namen je bil, da priskrbijo čimveč gladkih površin (...).*

Prevajalci so se najpogosteje (v petih primerih) odločili za prevod angleškega nedoločnika v vlogi osebkovega določila s pomočjo osebne glagolske oblike, ki so jo uporabili ravno tako v vlogi osebkovega določila. Vse angleške nedoločnike bi se sicer dalo prevesti v slovenščino tudi z nedoločniki. Poglejmo si na primer navedene primere:

2.1. *Njena dolžnost je, razvedriti mene, in to nikakor ni zavidanja vredna naloga (...).*

2.2. *Ukazano nam je bilo, naložiti se na vlak ob 9.15 na bližnjem stranskem tiru (...).*

2.3. *Rešitev bi najbrž bila, ne iti h Garsingtonu (...).*

Po mnenju prevajalcev je nedoločnik v tej vlogi očitno manj sprejemljiv kot osebna glagolska oblika. Čeprav se zdijo zgoraj navedeni prevedki sprejemljivi, se zdi, da so v slovenščini osebne glagolske oblike nedvomno veliko bolj običajne, ne glede na to, ali gre za prevod ali izvirno besedilo v slovenščini.

V štirih primerih, so se prevajalci odločili za prevod z osebno glagolsko obliko, ki pa ni bila več v vlogi osebkovega oz. povedkovega določila. Tako v primeru 3.1 nedoločnik postane osebna glagolska oblika v vlogi povedka v predmetnem odvisniku, v primeru 3.2 nedoločnik zamenjata naklonski glagol in nedoločnik v vlogi povedka v predmetnem odvisniku, v primeru 3.3 pa je v prevodu izpuščen vezni glagol, nedoločnik pa preveden z veleznikom, v primeru 3.4 pa nedoločnik postane deležnik, ki sledi naklonskemu glagolu. V vseh teh štirih primerih bi lahko prevajalci ohranili skladenjsko vlogo povedkovega določila. Poglejmo si štiri izmed mnogih možnih prevodov, kjer sva poskušala ohraniti skladenjsko vlogo povedkovega določila:

3.1. *To bi bilo objedanje prijatelja.*

3.2. (...) *vedel je, da je njegova naloga, da shrani kuverto kolikor je mogoče daleč od zvezkov.*

3.3. *Njegova prva misel je bila, da jih »sežge kot v filmih«.* (...).

3.4. *Vse, kar bi lahko storil od tistega trenutka naprej, je bilo, da bi se zaprepade-no poslušal (...).*

Vendar pa so se prevajalci raje odločali za drugačen prevod. Očitno bi po njihovem mnenju ohranitev skladenjske vloge uvedla manj sprejemljive oblike v slovenščini.

Prevodi z nedoločniki v teh primerih so mejno sprejemljivi ali pa povsem nesprejemljivi v slovenščini:

3.1. *To bi bilo, objedati prijatelja. (?)*

3.2. (...) *vedel je, da je bila njegova prva naloga, shraniti kuverto kolikor je mogoče daleč od zvezkov. (?)*

3.3. *Njegova prva misel je bila, »sežgati papirje kot v filmih« (...). (?)*

3.4. *Vse, kar bi lahko storil od tistega trenutka naprej, je bilo, zaprepadeno se poslušati (...). (*)*

V dveh primerih se je prevajalka odločila za parafrazo, in sicer v primerih 4.1 in 4.2. V primeru 4.1 se zdi, da je to tudi edino mogoče, saj pomena tega stavka ne moremo prevesti s slovenskim nedoločnikom, ki bi imel tako kot angleški *blame* trpni pomen. V primeru 4.2 pa naletimo na primer prevajalske licence, saj je v tem primeru prevajalka spojila pomen nedoločnika s pomenom jedra samostalniške besede v vlogi osebk, čeprav bi bil možen tudi drugačen prevod. Toda čeprav bi bil prevod z ohranitvijo skladenjske vloge možen, prevod z nedoločnikom očitno ni mogoč.

4.2. *Prva novost, ki jo je uvedel, je bila sprememba učnega načrta (...).*

Prva novost, ki jo je uvedel, je bilo to, da je spremenil učni načrt (...).

Obravnavani primeri so nama pokazali, da je vpliv osebnega stila prevajalca zanemarljiv, saj se ni nobeden od prevajalcev odločal zgolj ali pa pretežno za eno obliko na račun druge, temveč je porazdelitev dokaj uravnotežena.

VII. Zaključek

Raba nedoločnika v vlogi osebkovega določila je redka že v angleških leposlovnih besedilih, še bolj redka v prevodih leposlovnih besedil v slovenščini. V skladu s podmeno sva sicer ugotovila, da v slovenskih prevodih leposlovnih besedil v določenih primerih raba nedoločnika popolnoma ustreza rabi v angleščini, vendar pa se nama je zdel nedoločnik v vlogi osebkovega določila sprejemljivejši od prevedka s pomočjo osebne glagolske oblike le v enem primeru, in sicer v prevodu pregovora, ki mu nedoločnik v slovenščini zagotavlja lapidarnost.

Prevajalci v svojih prevodih pogosto ohranjajo skladenjsko vlogo povedkovega določila, skoraj enako pogosto pa jo spreminjajo, čeprav bi lahko v večini primerov ohranili povedkovo določilo, rabljeno v izvirniku.

V določenih primerih rabe nedoločnika v angleščini prevajalci uporabljajo v slovenščini osebno glagolsko obliko v prostem ali odvisnem stavku. V primerih, kjer prevajalci ohranjajo vlogo povedkovega določila, bi lahko v prevodih uporabili tudi nedoločnik, vendar se jim po vsej verjetnosti zdijo ubeseditve z osebnimi glagolskimi oblikami sprejemljivejše. Pri prevodih, kjer so se prevajalci odločali za uporabo osebne glagolske oblike, ki ni bila več v vlogi povedkovega določila, pa so slovenski prevodi z nedoločniki mejno sprejemljivi ali pa povsem nesprejemljivi. Le dvakrat se je eden od prevajalcev odločil za parafrazo, vendar pa prevod z nedoločnikom ni mogoč v nobenem od teh primerov.

Obravnavani primeri nam tako potrjujejo, da lahko nedoločnik v vlogi osebkovega določila prevajamo v slovenščino z nedoločnikom v vlogi povedkovega določila ali pa z osebno glagolsko obliko. V določenih primerih je prevod z nedoločnikom nesprejemljiv ali mejno sprejemljiv. Dejstvo, da prevajalci raje segajo po osebni glagolski obliki v prevodu tudi takrat, ko bi bil prevod z nedoločnikom sprejemljiv, potrjuje pričakovano večjo pogostnost osebne glagolske oblike v slovenskih prevedkih angleškega nedoločnika v vlogi osebkovega določila.

Literatura

- Blaganje, Dana, in Ivan Konte. 1987. *Modern English Grammar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Quirk, Randolph, idr. 1985. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London, New York: Longman.
- Sinclair, John, ur. 1990. *Collins Cobuild English Grammar*. London: Harper Collins Publishers.
- Toporišič, Jože. 1984. *Slovenska slovnica: Pregledana in razširjena izdaja*. Maribor: Založba Obzorja.

Prispelo oktobra 2000, sprejeto decembra 2000

Received October 2000, accepted December 2000

Slovensko-angleška protistavna analiza nedoločnika v vlogi osebkevega oz. povedkovega določila

Protistavna analiza nedoločnika v vlogi osebkevega določila oz. povedkovega določila je skušala ugotoviti, katere so najpogostejše strukture v slovenščini, ki ohranjajo ali zamenjujejo angleški nedoločnik v tej vlogi v leposlovnih besedilih. Osnovni korpus za analizo je sestavljalo pet angleških leposlovnih besedil in njihovih prevodov v slovenščino. Za predstavitev rezultatov analize je bilo potrebno uvesti nov izraz *osebko določilo* kot prevedek izraza »subject complement«, ker strokovno izrazje in klasifikacija angleškega slovničnega sistema ne ustrezata v celoti slovnični terminologiji in določitvam, ki so se uveljavile v slovenskem prostoru.

Osnovne hipoteze protistavne analize, ki je primerjala rabo nedoločnika v vlogi osebkevega določila v angleških besedilih z ustrezniciami v slovenskih prevodih, so bile, da v določenih primerih raba nedoločnika v slovenščini popolnoma ustreza rabi v angleščini, da v določenih primerih rabe nedoločnika v angleščini v slovenščini ne moremo uporabiti nedoločnika, temveč navadno uporabimo osebno glagolsko obliko v prostem ali odvisnem stavku ter da v slovenščini pogosteje segamo po osebni glagolski obliki tudi v primerih, ko je možno uporabiti bodisi nedoločnik bodisi osebno glagolsko obliko.

Rezultati raziskave so pokazali, da je raba nedoločnika v vlogi osebkevega določila redka že v angleških leposlovnih besedilih, še bolj pa v prevodih leposlovnih besedil v slovenščini. V skladu s prvo podmeno se je izkazalo, da v slovenskih prevodih leposlovnih besedil v določenih primerih raba nedoločnika popolnoma ustreza rabi v angleščini. Prav tako so rezultati potrdili predvidevanje, da v določenih primerih rabe nedoločnika v angleščini prevajalci uporabljajo v slovenščini osebno glagolsko obliko v prostem ali odvisnem stavku. In končno, dejstvo, da prevajalci raje segajo po osebni glagolski obliki v prevodu tudi takrat, ko bi bil prevod z nedoločnikom sprejemljiv, je potrdilo pričakovano večjo pogostnost osebne glagolske oblike v slovenskih prevedkih angleškega nedoločnika v vlogi osebkevega določila.

An English-Slovene Contrastive Analysis of the Infinitive in the Function of Subject Complement

An English-Slovene contrastive analysis of the infinitive in the function of subject complement has attempted to determine the most frequently chosen equivalents in Slovene literary translations corresponding to the English subject complement realized by the infinitive or the infinitival clause. As the material for analysis five English literary texts and their translations into Slovene were used. The analysis demanded some terminological innovation: the term *osebkovo določilo* for 'subject complement' was introduced since the terminology and classification of the English grammatical system do not correspond completely to those of the 1984 Slovene grammar.

The basic hypotheses of the English-Slovene contrastive analysis of the subject complement realized by the infinitive were the following: in some cases the Slovene use of the infinitive in this function fully corresponds to that of English, in some cases the use of the infinitive is not possible in Slovene and the finite verb form is used instead, and finally, in most cases the finite verb form is used in Slovene even when the infinitive is also possible.

The results of the analysis have shown that the infinitive in the function of subject complement is rare in English literary texts and even more so in Slovene translations. The analysis has confirmed the assumptions that in some cases the use of the infinitive in Slovene translations fully corresponds to that of English, and that in the majority of cases the Slovene translators used finite verb forms for English infinitives. The analysis has also confirmed the assumption that Slovene translators prefer finite verb forms even when the translation with the infinitive is possible and thus established that the English infinitive as subject complement is usually rendered by the finite verb form in Slovene translations.